

Slovenska beseda

Uredništvo in uprava: Beethovnova ulica šte. 6 - Čekovni račun šte. 17.152 - Izhaja mesečno - Naročnina: Letno 20 din, polletno 10 din

Številka 5

V Ljubljani, 10. maja 1940

Letnik IV

Dr. Dinko Puc:

Brez strahu

Vsaka država velja le toliko, kolikor ima življenske in odporne sile

Ta vojna se ne vodi na oni način, kakor se je vodila svetovna vojna v letih 1914—1918. Kljub ogromnim žrtvam, ki so jih imeli posamezni narodi, kljub grozovitostim, ki so se dogodile tu in tam, bi skoro lahko rekli, da se je ta vojna v primeri z današnjimi metodami vodila na kavalirski način. Danes ni več oziror, ni usmiljenja. Oni, ki so iznašli totalitarno vojno, dobesedno izvajajo rek: «Gorje premaganim», skušajo protivni narod popolnoma uničiti, iztrebiti ga, pregnati ga z rodne grude, tako kot sta delala svojčas Atila in Timurlenk, ki sta danes postala, kot je podoba, vzornika nekaterim modernim državnikom.

Tega se mora zavedati tudi naš narod v teh težkih časih. Vedeti moramo, da od sovražnika ne moremo pričakovati prizanesljivosti. Ako izgubimo svojo svobodo, bo vse uničeno, naša posestva, naša podjetja, naši denarni zavodi, naše industrije, naše trgovine, naše socialne pozicije. Kmet, ki danes še ponosno gleda kot gospodar zeleno polje, bo hlapec; trgovec in obrtnik bosta delavca za plačo, ki ne bo zadoščala niti za nju same, delavec bo rob tujeu. Gospa, ki nosi še danes svilene nogavice, bo ribala pod, njena hči bo prodajala svoje meso, a naši otroci bodo umirali, preden bodo dosegli mladeniško dobo, od pomanjkanja in bede...

Naj nihče ne misli, da pretiravamo. Samo od naše svobode je odvisno, ali bo naša bodočnost znosna ali ne.

Nismo še v vojni z orožjem. Toda smo v vojni, ki se vodi s propagando, ki ima namen ugonobiti naše živce, omajati vero v nas same, razkrojiti našo skupnost ter omalodušiti naša srca. Če bi se to posrečilo, bi padli protivniku v roke kot zrelo jabolko.

Zato se vsak zavedaj, da je tudi on vojak, čeprav ni v vojaški obleki. Možje in starci in mladeniči, pa tudi žene in dekleta. Če se ima kdaj voditi borba proti celemu narodu, naj ve ves svet, da se bo v bran postavil ves narod.

Le s skupnim odporom bomo ohranili svojo samostojnost. Naj konča vojna kakor hoče, z zmago ene ali druge strani, z našim sodelovanjem ali brez njega, gotovo je, da bo po vojni vsaka država veljala le toliko, kolikor bo pokazala v tem času življenske in odporne sile.

Ce bo treba braniti domovino z orožjem, bo prelita kri Srbov, Hrvatov in Slovencev za vekov veke zapečatila vez skupnosti med njimi in jo utrdila bolj, kot so jo doslej vse pogodbe in vse izjave in vsi državniki. Ta pečat bo držal!

Le v Jugoslaviji je naše mesto. Naj si ne domišlja nihče naših sosedov, da ima do nas kake pravice in da bo deležen naših simpatij, če bo skušal uveljavljati take dozdevne pravice. Če bo kdo to poskušal, se bomo borili kot levi, kakor je zadnjič v Dubrovniku konstatiral dr. Krnjević. Živcev pa nam ne bodo uničili. Naš narod je preživel težje čase kot so današnji, pa živcev ni izgubil. Tudi mi jih ne bomo.

Pogum in samozavest! Samo defetizma ne! Kdor ima vero v sé, bo zmagal, če je še tako majhen. Kdor ima v srcu strah, bo poražen, če je še tako velik.

Dr. M. Korun:

0 koncentraciji

Izvedbo sporazuma in preureditev države bi mogla izvesti le koncentracijska vlada

V zadnjem času se mnogo piše in še več govori o možnosti in potrebi koncentracijske vlade.

Slišijo se razna mnenja in preokrovanja, ker je po navadi želja mati misli.

Vprašanje koncentracije, ki mora biti — drugače nima smisla in bi bila samo škodljiva — korak h konsolidaciji naših političnih razmer, ni enostavna stvar.

Koncentracija je koristna in potrebna samo za reševanje najvažnejših, usodnih vprašanj države.

Zato nihče ne more ugovarjati koncentraciji, če bi združila resna zunanje-politična situacija stranke v koncentracijsko vlado. Gotovo je tudi vprašanje popolne izvedbe sporazumne in notranje preureditve države vprašanje, ki bi ga najuspešneje mogla izvesti koncentracijska vlada.

Toda dva nadaljna pogoja sta, ki morata biti izpolnjena, če naj ima koncentracija smisel in na-

rod ter država od nje koristi.

Prvi pogoj je: skladnost na koncentraciji udeleženih strank na ono ali ona bitna vprašanja, zaradi katerih se koncentracija sestavlja. Brez take skladnosti je koncentracija udarec v vodo. Kako bi n. pr. izgledale koncentracije strank v primeru zunanje nevarnosti, če bi se združile v vladi stranke z različnimi pogledi na zunanjo politično zadržanje. Taka vlada bi bila nezmožna voditi enotno zunanjo politiko, konec bi bil lom vlade ali celo — države. Vendar pripominjamo takoj na tem mestu, da se nam te nevarnosti ni bati, kajti vse stranke v naši državi zastopajo isto smer — popolne, a oborožene nevarnosti in brezpogojne obrambe varnosti države v naši zunanji politiki, tako da bi v primeru potrebe koncentracije iz razlogov zunanje situacije koncentracija bila možna in koristna ter celo potrebna.

Drugače pa se postavlja problem koncentracijske vlade za

reševanje vprašanj zvezanih s sporazumom. Tu skladnosti pogrešamo. Razen nekaterih strank, ki so načelno proti sporazumu, imamo stranke, ki sicer niso proti temu, da se vprašanje notranje državne preureditve reši sporazumno, toda niso za tak sporazum, kakor se je sklenil, a še manj za tako izvedbo sporazuma, kakor lebdi pred očmi sedanjih sporazumskih strank. In končno imamo še stranke, ki še sploh niso točno formulirale svojega stališča do sporazuma in načina ter bistva, kako naj se začeti sporazum nadaljuje in dovede do kraja. Tudi v vprašanju — po našem mnenju s sporazumom nujno zvezane — demokratizacije javnega življenja še daleč ni tiste skladnosti med našimi strankami, ki je pogoj za zdravo koncentracijo.

Mirno zato trdimo: trenutek za koncentracijo strank za rešitev kopice problemov okrog sporazuma zaenkrat še ni prišel. Vprašanje še ni dozorelo in tisti, ki se iz najboljših namenov trudijo za koncentracijo, vedo to; toda ravno zato pišejo za koncentracijo, da prisilijo stranke, da svoja stališča precizirajo. Taka prizadevanja pozdravljamo, kajti slepomišljenje pri tem za državo življensko važnem vprašanju je v tem trenutku največja in ne ravno neopasna nevšečnost

našega javnega življenja. Strankarsko politično taktiziranje, ki ga smatrajo nekatere stranke tudi v zvezi s sporazumom za višek politične modrosti, je v sedanjih časih — greh nad narodom in državo.

Drugi pogoj za koncentracijo je, da so v njej udeležene vse glavne stranke, torej stranke, ki imajo — kakor se tako lepo reče — koren v narodu. Stranke, ki imajo samo vodstva, pristaje pa samo namišljene v razvnetih glavah voditeljev, v koncentraciji niso potrebne. Tu pa prihajamo do specifično naše, pristno domače težkoče, porojene iz naših nenormalnih političnih razmer zadnjega desetletja: v resnici ne vemo za vse stranke, ki reflektirajo na udeležbo v ev. koncentraciji, koliko imajo moči v narodu. Vemo, da jo ima n. pr. HSS, vemo, da jo nima JNS, vemo da je narodna radikalna stranka globoko zasidrana v narodu, predvsem seveda med Srbi, toda, kako stoji vprašanje enotnega političnega nastopanja vseh radikalov, če naj pride do koncentracije?

Tako vidimo ob analizi vprašanja koncentracije ponovno potrjeno ne ravno veselo dejstvo: usodni trenutki države so našli žalostno neurejeno strankarsko življenje. Na tem bolehamo v notranji politiki.

Jugoslavija - Rusija

Zadnja številka beograjskega «Dela» prinaša sledeči članek:

Politični položaj v Jugoslaviji je dobil te dni nov izraz z odločitvijo pristojnih faktorjev, da se stopi v stik z vlako Sovjetske Rusije in da se pošlje posebna delegacija v Moskvo, kateri stoji na čelu bivši minister financ dr. Milorad Djordjević in pomočnik ministra trgovine g. Sava Obradović. Ta delegacija naj vodi razgovore o vpustitvi trgovskih, prometnih in drugih odnosov med Sovjetsko Rusijo in našo državo. Ta dalekosežna odločitev, po dolgih letih pomanjkanja vsake vezi med našim narodom in Rusijo, je delo modre politike kneza namestnika, ki je v psihološko najugodnejšem trenutku občutil razpoloženje jugoslovanskega naroda in posebno potrebo Jugoslavije v današnjih težkih časih, da dobimo možnost in svobodo akcije ne samo na svojih zapadnih mejah, nego tudi na vzhodu, tam, kjer je vedno, v narodu in narodovih plasteh, obstojal velik in močan interes za naš narod in njegovo bodočnost. Začetek je samo skromen ter se nanaša v glavnem na vprašanja, ki niso politična; toda ravno ta začetek, s tako namero in takimi cilji, pokazuje zelo vidno treznost naše državne politike, premišljenost, s katero se v Beogradu ocenjujejo življenske, gospodarske in druge potrebe našega naroda v kritičnih časih, ki jih Evropa preživlja in pravilno razumevanje trenutka, v katerem je treba začeti ta ali drugi korak.

Nepotrebno je spominjati na stoletne zveze, posebno srbskega naroda, z ruskim narodom in z velikim ruskim imperijem. Ravno tako mislimo, da je odveč

baviti se z oceno notranjega režima v Sovjetski Rusiji, ko kaže ta režim dovoljno elastičnost ne samo za normalne mednarodne razmere med državami, nego tudi za sklepanja trgovskih, trgovsko-političnih, prometnih in drugih dogovorov, ki so vsak dan državam, ki se ne bojujejo, potrebnejši, ki pa se vsled nastalih razmer vse in vse bolj čutijo prizadete zaradi težkih posledic vojske in vojnih ukrepov podobnih bojujočih se sil. Za nas je najvažnejše, da je prebrodona ona temeljna težkoča, ki je stala na potu normalnim odnosajem s Sovjetsko Rusijo in da je naš narod s tem aktom državne politike dobil občutek, da Jugoslavija ni zaprta v okviru podonavskega bazena in balkanskega polotoka ter da obstoje možnosti za gospodarske odnose, za prometne zveze in za različne aranžmaje, primerne razmeram in neugodnostim današnjega časa, tako da dobi Jugoslavija svobodo prometa in gibanja ne samo proti zapadu, nego tudi proti vzhodu. Ogromna Rusija bo s svojimi neizmernimi produkcijskimi viri in silami gotovo v stanju, da nudi Jugoslaviji marsikatero potrebne predmete, katerih pomanjkanje se čuti v Evropi zbog vojske. Na drugi strani se je tudi naša država razrasla preko okvira male države, tako da zamorejo biti tudi njeno gospodarstvo in njene gospodarske možnosti objekt razumne in koristne izmene s Sovjetsko Rusijo.

Nismo v položaju, da bi mogli podrobneje razpravljati o vseh pogajanjih in razgovorih, ki se bodo vodili v Moskvi. O tem bo naša javnost obveščena, ko bodo ti razgovori končani. Mi želimo ob tej priliki samo naglasiti

poseben značaj odhoda jugoslovanske delegacije v Moskvo, kar so v ostalem zapazili in za beležili tudi izven mej naše države. Na drugi strani se kot radikalni list, ki ima ambicijo, da gre po poti radikalizma v vprašanjih, ki se tičejo zunanjih razmer naše države, veselimo, da je ta odločitev našla odziva v najširših narodnih plasteh tako pri Srbih, kakor pri Hrvatih in Slovencih in da je, četudi v nepopolni in začetni obliki, vpostavljena vez med Jugoslavijo in Rusijo. Čeprav ne precenjujejo značaj slovanstva v mednarodnem življenju, vendar občutimo izvesno, takorekoč instinktivno zadovoljnost, da je vzpostavljen kontakt v ekonomskem in gospodarskem pogledu med največjo slovansko silo in našo državo in da je odstranjena velika zapreka, ki je bila na potu, da se horizont nad Jugoslavijo razjasni na vseh straneh, ne samo na severu in na zapadu, nego tudi na jugu in na vzhodu.

Heriot govori Poljakom

Proslavi poljskega narodnega praznika je prisostvoval lyonski župan in predsednik parlamenta Heriot. Navzočen je bil tudi podpredsednik poljske vlade Stronski ter cela vrsta visokih predstavnikov civilnih in vojaških oblasti. Heriot je v svojem govoru najprej izrazil priznanje velikemu poljskemu umetniku Paderewskemu, nakar je dejal: «Vezi med poljskim narodom in Francijo so že stare. Mlada Poljakinja je bila soproga francoskega kralja Ludovika XV. Mnoge sorodnosti v odporu in bojih za svobodo vežejo oba naroda. Težke zgodovinske izkušnje so prišle nad obe državi.

Britanija in z njima Poljska se rame ob ramenu bore za osvoboditev Evrope. Med svetovno vojno so bile zavezniške sile ter mnoge države trenutno poražene, toda kasneje so tem sijajnejše vstale k zmagi in življenju. Tudi vi, dragi prijatelji, boste imeli spet svojo domovino.» Podpredsednik poljske vlade Stronski je nato naglasil, da je Poljska prva vstala proti Nemčiji. Za njo so prišle Francija, Anglija in Norveška. Nekaj se vendarle mejnjava v Evropi, narodi dvigajo glave in se upirajo. Stronski je zaključil z živo vero v zmago zaveznikov, dostavljajoč, da je poljska vojska sedaj obnovljena in da je pod poveljstvom generala Sikorskega. Ena poljska brigada pa se že bori na Norveškem.

Radikalna stranka obstoja že preko pol stoletja, kar pomeni zelo mnogo za politično stranko. Njeno vodstvo celo v najmikavnejših prilikah in kombinacijah ne proda svojega načela za par osebnih položajev, ker se pre-dobro zaveda, da ima svoje resnično oporo v narodu samem.

V resni preudarek!

Iz dnevnega časopisja skoraj vseh smeri se zadnji čas neprenehoma poudarja potreba po koncentraciji narodnih sil. Zlasti se ta poudarek opazja v hrvatskem in srbskem časopisju, kjer se istočasno odkrito nakazujejo vzroki in potrebe po taki narodni koncentraciji. Lahko rečemo, da v vsej dobi obstoja države ni bilo v sklopu režima struje, ki bi tako odkrito, jasno in odločno prikazovala hibe, pomanjkljivosti in šibkosti, kot to poudarja en del sedanje vlade. Saj je popolnoma pravilno in končno razveseljivo, da obstoja v sami vladi struja, ki stremi za tem, da se potom koncentracije nadomesti in vsaj zasilno zamaši vrzel, ki je nastala v notranjepolitičnem življenju zaradi razpusta parlamenta.

Sicer ne žalujemo prav posebno za zadnjim sestavom parlamenta, ker vsi vemo, pod kakšnimi okoliščinami je bil izdejstovovan. Torej naj bo že kakor koli, eno je gotovo, da je ozračje izven naših meja tako, da nujno narekuje široko vladno koncentracijo, katera bo brez dvoma blagodejno, učinkovito in pozitivno vplivala na celokupni narod v državi. Pojm o narodni koncentraciji je pa zelo širok in se ga da tolmačiti na najrazličnejše načine.

Na žalost moramo ugotoviti, da se je v naši politični preteklosti vpeljal v vse režime izraziti partizantski sistem, ki je neusmiljeno bil vedno tiste plasti naroda, katerih »voditelji« so pri novih vladnih garniturah izpadli. In to temno dedščino občutimo še danes kljub temu, da se v isti sapi in od istih ljudi vabi vse državljane na sodelovanje za krepitev narodne moči, brez da bi se vsem enako poleg državljanov dolžnosti delile tudi državljske pravice.

S prav posebnim ozirom na zunanjepolitično situacijo tudi mi ne bi imeli ničesar proti takemu sodelovanju, samo smatramo za potrebno, da povemo par svojih misli, ki se nam vsiljujejo ob priliki takega razmišljanja.

Ce je že taka zunanjepolitična situacija, da neodložljivo tirja ojačanje narodne skupnosti — kar neizpodbitno je — potem se je treba predvsem dotakniti tudi vprašanj, ki morda niso v skladu z načelom generalnega pardona za vse tiste, kateri so v svoji politični dejavnosti izvajali grehe nad svojim lastnim narodom in ki bi prišli ali po svojem obstoječem politično-organizacijskem aparatu, stvarnem pokretu ali trenutni politični moči v poštev.

Stojimo na stališču, da nima tisti, ki še danes izvaja v svoji politični moči partizantstvo nič manjši greh, kakor tisti, ki ga je prvi uvedel. Mimogrede pa lahko tudi približemo, da je izvajanje partizanstva najbolj ogabna in opasna igra, katera močno razkrajala moralno vrednost naroda.

Kakor se nahajajo na eni strani zagovorniki široke narodne koncentracije, zato prav iz navedenih razlogov kaj radi verjamemo, da se v istem sklopu nahajajo tudi taki, ki se otepajo in zavirajo to plemenito voljo in namero, ker se najbrže predobro zavedajo, da pomeni realni začetek koncentracije stvarni konec in padec razkrajajočega partizanstva.

Pri tem pa nastaja še bolj važno vprašanje, v koliko ima katera izmed obstoječih političnih strank pri nas sploh dovolj moralnega vpliva in učinka na narod, ker je več kot ugotovljeno, da imata — zlasti kar se tiče Slovencev — oba politična tabora enak greh za seboj. To je sicer poglavje za sebe, prav gotovo pa je, da je končni uspeh take koncentracije merodajen predvsem od naroda samega. In s tem je treba računati!

Načeloma se ne maramo podrobneje vtikati v politične pokrete, ki jim nismo blizu po svojem svetovnonazorskem prepričanju. Zato pa tem bolj lahko iznesemo svoje misli predvsem na tisti na-

Banovinska konferenca NRS za Slovenijo

Dne 26. aprila se je zbralo v dvorani hotela »Štrukelj« na banovinskem zborovanju 122 delegatov in zaupnikov Narodno radikalne stranke za Slovenijo. V zelo častnem številu so bili zastopani delegati iz Gorenjske, Dolenjske in Štajerske. Zborovanje je otvoril in vodil dr. Janko Köstl.

Po izčrpnih poročilih, o zunanje in notranjepolitičnem položaju, ki sta jih podala gg. dr. Dinko Puc in dr. Milan Korun, je bila z navdušenim odobravanjem sprejeta naslednja resolucija:

RESOLUCIJA.

122 delegatov in zaupnikov Narodno radikalne stranke zbranih iz vse Slovenije na konferenci dne 26. IV. 1940 v Ljubljani:

1. Ponovno poudarjajo nemajno ljubezen vseh Slovencev do naše skupne domovine Kraljevine Jugoslavije, odločeni braniti njeno neokrnjenost in samostojnost do zadnje kaplje krvi v globokem prepričanju, da je narodni obstoj Slovencev, Hrvatov in Srbom zagotovljen samo v jugoslovanski državni skupnosti. Z ogorčenjem odklanjajo in obsojajo vsako propagando, ki meri bodisi posredno, bodisi neposredno na ogrožanje suverenosti, obstoja ali varnosti Jugoslavije.

2. Pozdravljajo sivolasega šefa Narodno radikalne stranke g.

Aco Stanojevića, izražajoč svoje veselje, da je ozdravil in izrekajoč mu svoje zaupanje. Pozivajo ga, da nadaljuje svoje napore za zedinjenje vseh radikalov, ki ga priznavajo za svojega šefa. Brez močne in konsolidirane Narodne radikalne stranke ni normalizacije in demokratizacije našega javnega življenja ter ni mogoča izvedba začete sporazumne ureditve sožitja Slovencev, Hrvatov in Srbov. Zunanjepolitične razmere imperativno zahtevajo urejene notranje politične razmere.

3. Apelirajo na vlado in vse javne in gospodarske faktorje, da odpomorejo z vsemi sredstvi dnevno naraščajoči draginji in gospodarskim težkočam, ki jih je povzročila vojna. Državnim, javnim in zasebnim nameščencem ter delavcem je treba nemudoma povišati prejemke, ki spričo že narastle draginje že davno več ne zadoščajo niti za najskromnejše življenjsko preživljanje.

Resolucija je bila poslana vsem tistim političnim činiteljem, ki resnično uživajo polno in neprisiljeno zaupanje naroda, in ki se v polni meri zavedajo svoje pomembne vloge v političnem delovanju.

Zborovanje se je po triurnem trajanju zaključilo v najlepšem redu in v popolno zadovoljstvo vseh navzočih.

Za reorganizacijo socialnega zavarovanja

Z zadnjo državno preureditvijo v smislu sporazuma z dne 26. avgusta pr. l. je postala vprašanje zagrebeške Suzorja zopet aktualno. Tudi v ljubljanskih dnevnikih se je razvila polemika za in proti razdelitvi Suzorja na tri samostojne pokrajinske delavske zavarovalnice. Tej polemiki se hoče sedaj priliti političnega vina.

Značilno je za to polemiko, da gleda vsak na Suzor kot delavski ustanovo, kar bi tudi moral biti, pozabljajo pa povsem na zasebne nameščence, ki so danes uvrščeni v delavsko bolniško in nezgodno zavarovanje. Tudi to nameščensko zavarovanje nosi v sebi problem, ki po svoji vsebini ni sestaven del vprašanja razdelitve Suzorja, ki pa zahteva, da se ob tej priliki izvede izločitev nameščencev iz delavskega bolniškega in nezgodnega zavarovanja, da bo tudi slika o bodočem resnično delavskem Suzorju bolj jasna in realna.

Zakon o zavarovanju delavcev je ustvaril sistem dajatev in prispevkov, ki odgovarja potrebam povprečnega ročnega delavca. V tako sredino je vključil tudi zasebne nameščence. Zato je bilo od početka razumljivo, da tako zavarovanje ni moglo zadovolji-

ti zasebnih nameščencev. Velika večina nameščencev plačuje enake prispevke, čeprav so razlike v plačah med njimi velike. Dajatev so tako nizke, da za veliko večino nameščencev ne morejo nadoknaditi izgube dohodkov iz službe, ki so odpadli zaradi bolezni ali nezgode. Za zasebnega nameščenca tako zavarovanje ni več zavarovanje.

Po statističnih podatkih so zasebni nameščenci v Sloveniji v letu 1938, prispevali za socialno zavarovanje okrog 39,7 milij. Od tega zneska je šlo za nezgodno zavarovanje 1,6 milij., za brezposleno skrbstvo (borze dela) 1,9, za prostovoljno višje bolniško zavarovanje 2,0, za zakonito bolniško zavarovanje 10,2, za pokojninsko zavarovanje 23,0, za starostno zavarovanje trgovskih pomočnikov pri Suzorju 1,0 milij. Od tega zneska so skoro 15 milij. pobrale ustanove, pri katerih je zasebni nameščene izenačen s potrebami ročnega delavca. Nezgodno zavarovanje nima nobenega haska za zasebnega nameščenca, ker je za isti riziko že zavarovan pri Pokojninskem zavodu. Čemu potem dvojni prispevkov za isti riziko? Od brezposelnega skrbstva pri borzah dela zasebni namešče-

sloj, ki si lasti vodstvo in varuštvo nad vsemi naprednimi Slovenci. Tudi mi se prištevamo k naprednim Slovincem, samo da so naši pogledi na javna vprašanja in stališče do izvajanja politike precej drugačni kot si jih utvarjajo gospodje okoli slovenskega dela JNS.

Po našem mnenju bi pritegnitev ravno te skupine v koncentracijo ne bila prav nobena stvarna pridobitev za okrepitev narodne moči, zlasti kar bi se nanašalo na Slovence. Prepričani pa smo, da obstajajo druge možnosti, ki bi najbrže lahko več doprinesle k taki narodni okrepitvi. Ne more biti namreč uspeha v ustvaritvi koncentracije v tem, ako se pritegne v njo peščico takih ljudi, ki samo zato oznanjajo demokracijo kot edino pravilno obliko vladanja, ker so v opoziciji, kateri so pa v

nec dejansko skoraj ne prejema ničesar. Zakonito bolniško zavarovanje tudi ne zadostuje. Kdor želi imeti boljšo zdravniško oskrbo, mora vstopiti v višje bolniško zavarovanje (T. B. P. D. ali Merkur), kar je združeno z novimi prostovoljnimi prispevki. Tudi v finančno upravnem pogledu pomeni ta zgradba socialnega zavarovanja zasebnih nameščencev štirikratno poslovanje, štiri urade, štiri samouprave (Suzor, Pokojninski zavod, T. B. P. D., Borza dela): za sistem dražjo in komplicirano upravo, za zavarovance in službodajalce pa nepreglednejše poslovanje z vsemi temi ustanovami.

Zato je utemeljena zahteva, da naj se zasebni nameščenci izločijo iz delavskega zavarovanja in naj si ustvarijo lastno, samostojno, svojim potrebam odgovarjajoče socialno zavarovanje.

Vprašanje teritorialne organizacije enotnega nameščenskega socialnega zavarovanja ni sporno kot je pri Suzorju. To vprašanje bo samo po sebi rešeno, ako bodo obstoječi pokojninski zavodi (Ljubljana, Zagreb, Beograd in Sarajevo) prevzeli posle tudi za ostale zavarovalne panoge. Ljubljanski Pokojninski zavod bi postal samostojen nosilec unificiranega nameščenskega zavarovanja v Sloveniji.

Načelo unifikacije vseh zavarovanj pri enem nosilcu na določenem področju se mora izvesti dosledno in mora veljati za bolniško, nezgodno, invalidsko, starostno, posmrtno in brezposleno zavarovanje vseh zasebnih nameščencev. Posebni obseg zavarovancev mora biti enotno določen za vse zavarovalne panoge tako, da bodo vsi zasebni nameščenci, ki imajo ta značaj v smislu našega delovnega prava, zavarovani pri nameščenski zavarovalni panogi. Pritegniti bi se morali tudi oni nameščenci, ki so danes zavarovani pri bratovskih skladnicah.

Vprašanje prispevkov naj se reši tako, da se bo predpisoval za vsa zavarovanja enoten prispevek v enakem odstotnem razmerju od prejemkov, pri čemer naj se vpoštevajo plače vsaj do višine, ki je sedaj maksimirana v našem pokojninskem zavarovanju (do 54.000 din na leto). To bo veliko izboljšanje za bolniško in nezgodno zavarovanje ter za brezposleno skrbstvo, v

katerem so bile vpoštevane plače le do 14.400 din na leto. Taka obremenitev plač bi bila pravičnejša in bo dosegla sedanje skupne predpise z nižjimi odstotki. Na ta način bi bile zvišane zavarovalne dajatve (n. pr. rente, hranarina) in bi bile v sorazmerju z dejanskimi prejemki zavarovancev. Ni dvoma, da bi ta način enotnega prispevka pomenil tudi cenejši in enostavnejše poslovanje za službodajalce in za nosilce zavarovanja.

Taka oblika nameščenskega zavarovanja bi omogočila pravično rešitev hranarine v bolniškem zavarovanju, ki izčrpa danes skoro eno četrtino predpisanih bolezenskih prispevkov, kar znaša samo pri nameščencih v Sloveniji skoro dva milijona din na leto. Nameščene naj prejema hranarino šele potem, ko mu je v bolniškem stanju službodajalec ustavil plačo, dočim prejema danes hranarino od prvega dne bolezni, torej tudi v času, ko prejema plačo. S tem bi se prihranil pretežni del teh izdatkov in bi se lahko uporabil za zboljšanje zdravniške službe in za zdravljenje v sanatorijih in drugod. Dajatve, ki jih danes nudi višje bolniško zavarovanje, bi se mogle priznati vsem nameščencem v okvirju zakonitega bolniškega zavarovanja brez plačila posebnih prispevkov. Prispevek za nezgodno zavarovanje bi se lahko ukinil, ker je nameščene itak zavarovan za riziko nezgode v pokojninskem zavarovanju. Sedanja nezadostna brezposelna preskrba naj bi se spremenila v resnično brezposleno zavarovanje, ki bi moralo zavarovancu nuditi dovolj sredstev za preživljanje v času brezposelnosti. V taki organizaciji bi ostali vsako leto lepi milijoni, ki jih sedaj plačuje na leto slovenski nameščene za druge, resnično za te nameščence in za zboljšanje njihove preskrbe iz naslova socialnega zavarovanja.

Končno je treba opozoriti na velik pomen take organizacije nameščenskega soc. zavarovanja v pogledu uprave. Taka organizacija bi se najbolj približala idealu enostavne racionalne in cenene uprave, kar bi olajšalo bremena narodnemu gospodarstvu in zboljšalo finančni položaj v zavarovanju samem. S tem bi bil storjen najbolj uspešen korak v tako potrebni popularizaciji socialnega zavarovanja sploh.

Vojna mornarica na Donavi

Poleg naše rečne flotilje imajo na Donavi stalne vojne edince tudi Romunija, Bolgarija, Madžarska in Nemčija. V splošnem sestavljajo vojne rečne flotilje monitorji, vedete in topovnjače.

Monitorji so majhni vojni brodovi od 400 do 1000 ton prostornine. Imajo oklep proti lahkim topovom. Oklep je ob boku 40 do 75 mm debel, 20 do 30 mm preko vsega krova. Topovi so nameščeni v stolpih in so kalibra 120 do 150 mm. Monitorji opravijo proti toku vode 10 do 12 milj na uro. Stroji so istega tipa kakor na majhnih torpiljarkah, pogon je pri modernih na nafto, pri starih na premog. Proti minam se monitorji v svetovni vojni niso pokazali odporne.

Vedete služijo za sodelovanje z monitorji, za izvidništvo in za samostalne akcije, posebno ponoči. Te edince imajo okoli 130 ton in so obdane z jekleno ploščo preko vsega krova, ki služi za zaščito proti strojnicam. Imajo pa dva protiletalska topova 4,66 mm kalibra. Za pogon služi parna turbina, ki daje brodu hitrost 15 milj na uro. V svetovni vojni so se vedete pokazale kot odlično uporabno izvidniško in obrambno sredstvo na Donavi.

Topničarke so manjše edince 200 do 650 ton, brez vsake zaščite. Hitrost 16 milj na uro. Oborožene so s topovi kalibra 47 mm do 150 mm. Nekatere mornarice, n. pr. Francija in Rusija, uporabljata tudi pomorske vojne edince na rekah. Te so grajene specielno za plovbo po rekah. Takih edinic ima Rusija mnogo in jih more po potrebi pošiljati iz Črnega morja tudi na Donavo.

Romunska vojna mornarica imenuje svojo rečno flotiljo »Divizia de Dunare«. Bazo ima v Galacu. Sestoji iz 7 monitorjev, 5 po 530 ton (isti tip kakor naš monitor Vardar) in 4 po 680 ton. Dalje ima Romunija 7 majhnih, toda hitrih edinic po 50 ton, ki služijo kot vedete. Vrh tega ima še 4 manjše parobrode za polaganje min in kraljevsko jahto, zgrajeno 1870.

Madžarska nima stalne vojne rečne flotilje. Od bivše a. o. monarhije je prevzela šest vedet po 130 do 140 ton, dolgih 44 m in hitrost 15 milj na uro. Oborožene so z dvema ali štirimi protiletalskimi topovi po 66 milimetrov, ki so nameščeni v stolpih. Te edince služijo prvenstveno za rečno policijo na Donavi. Kot pomožne edince jim služijo še en remorker, en minonosce, en manjši polagalec min in en brod za poveljstvo.

Politični pregled

Notranja politika

Tudi naše notranje politično življenje je zadobilo v zadnjem času zelo resen obraz, to pa pod dojmom zunanje političnega svetovnega dogajanja. Glavna skrb vse naše javnosti je posvečena nepričakovnemu razvoju evropske situacije. Ta razvoj že sam po sebi vzbuja težko zaskrbljenost vseh nevtralec, ki so s svojim korektnim za držanjem ostali izven spopada, da počasi drug za drugim, proti lastni volji, padejo v vojni vrtnec. Zato je razumljivo, da je v taki situaciji edina in glavna skrb vseh treznih in previdnih državljanov, da delajo, vztrajajoč do zadnjega striktno na svojem nevtralnem stališču, brez oddiha na svoji državni in narodni obrambi, katere bi se uspešno poslužili v bližajočem se trenutku potrebe. Tako je tudi pri nas.

Zelo ugoden odmev je našel v jugoslovanskem kakor tudi v inozemskem tisku nedavni domači praznik v našem kraljevskem domu, ko je slavil Nj. Vis. knez namestnik Pavle 47-letnico svojega rojstva. Ob tej priliki so domači in tuji listi izrazito poudarjali velike zasluge kneza za ohranitev mira na Balkanu in za okrepitev položaja in moči Jugoslavije tako znotraj, kakor tudi na zunaj.

Kakor v vseh drugih nevtralnih državah, tako so se tudi v Jugoslaviji pojavili v velikih množicah in marsikje celo na najkločljivejših mestih tuji agenti in volhni, maskirani po večini z dokumenti «nedolžnih turistov». Naša vlada je poslegla energično vmes in je izdala preko našega vojnega ministrstva oziroma njegovega generalnega štaba ter preko divizijskih generalnih štabov na meji javen poziv vsemu jugoslovanskemu prebivalstvu, naj bo previdno v občevanju s tujci in tujimi plačanimi agenti, ki prežijo na sleherno vojaško tajnost, da jo sporočijo našim sovražnikom in ki skušajo razširiti zlasti med naše manj izobraženo prebivalstvo lažne vesti o svetovnih in naših domačih razmerah in dogodkih. S tem prizadevajo naši domovini usodne in škodljive udarce v najbolj kritičnih časih. V kalnem takim «prijeteljskim turizmom» ne bomo več pustili ribariti. Njihovo judeževsko delo bo kar na mestu prešlo svoje zasluženo plačilo, da bo pa pravčasno razkrito, bo skrbelo naše zavedno in narodno vzgojeno občinstvo.

Da je notranja politična situacija v naši domovini kljub vsem zunanjim oblakom še sorazmerno precej jasna, tolmačijo poklicni politiki s tem, da je ban banovine Hrvatske g. dr. Šubašić razpisal občinske volitve v vsej Hrvatski na dan 19. maja letos. Ta razpis zadeva le podeželske občine, dočim bo nove mestne občinske svete še nadalje imenoval hrvatski ban. Kakor smo že poročali, se bodo te občinske volitve vršile s javnim glasovanjem, čeprav je bila prej Hrvatska seljaška stranka pod vodstvom sedanjega podpredsednika vlade g. dr. Mačka glavna in najgorečnejša zagovornica tajnega glasovanja. V ostalih pokrajinah Jugoslavije občinskih volitev prav kmalu še ne bo in je bilo to vprašanje na vladni seji za daljšo dobo odstavljeno z dnevnega reda.

Dasiravno je vlada g. Cvetkovića in g. dr. Mačka kljub potrebi, ki se je vidno pokazala v našem javnem življenju, odstavila sestavo široke narodne koncentracijske vlade s svojega delovnega programa, se v vsej jugoslovanski politični javnosti vedno več govori in poudarja o neodločljivi potrebi po sestavi take koncentracijske vlade. To vprašanje posebno energično razglablja del današnje vlade s prvaki SDS na čelu, nič manj pa se ne zavzema zanjo tudi vsa opozicija, na katero mora vlada vsaj v pogledu radikalov in demokratov brezpogojno računati v teh najtežjih dneh. Zadnje bivanje šefa Narodne radikalne stranke g. Ace Stanojevića v Beogradu in njegova pomembna daljša avdijenca pri Nj. Vis. knezu namestniku Pavlu se v političnih krogih spravlja v tesno zvezo s prizadevanji po sestavi take koncentracijske vlade, ki jo Jugoslavija danes življenjsko potrebuje in v kateri bi bile zastopane vse

one politične stranke, ki imajo vsaj kolikor toliko korenin in zaslonbe med narodom.

Kot najvažnejši dogodek zadnje dobe moramo vsekakor smatrati odhod jugoslovanske gospodarske delegacije v Moskvo. Delegaciji načeljuje bivši minister g. dr. Djordjević, Slovence in s tem tudi naše slovenske interese pa zastopa v tej delegaciji znani industrijec g. Avsenek. O rezultatih teh izredno važnih moskovskih pogajanj za obnovitev oziroma vpostavitve gospodarskih odnosov med našo državo in slovansko matuško Rusijo iz dosedanjih naših uradnih poročil nismo izvedeli mnogo, odnosno sploh nič konkretnesjega, iz tujega tiska pa moremo razbrati, da so ruski in z njimi še marsikateri drugi tuji diplomatski in politični krogi prepričani, da bo med obema pogodbenicama sklenjena istočasno z gospodarsko tudi politična prijateljska pogodba, ki naj bi se po ruskih napovedih svečano podpisala že 1. junija letos. Ta vest je vzbudila v nevznemljivih trenutkih današnje mednarodne negotovosti in vznemirljive vojne napetosti iskreno in nedeljeno veselje in navdušenje med celokupnim jugoslovanskim prebivalstvom. Nočemo se vmešavati v obojestransko notranjo ureditev obeh pogodbenic, vendar pa moramo poštene duše ugotoviti dejstvo, da morejo dobri odnosi naše države napram Rusiji odnosno obratno nam samim le koristiti, nič manjša pa ne more biti njihova korist tudi za ves ostali Balkan ter za varnost in mir na njem in okrog njega. To se najbolj vidi iz pisanja in komentarjev v svetovnem tisku, ki skoro enodušno pozdravlja važno odločitev Jugoslavije in njenih današnjih državnih krmarjev. Naša delegacija je bila sprejeta pri predsedniku Svetla ljudskih komisarjev in zunanjem ministru Molotovu in pri voditelju današnje Rusije Stalinu.

Zabeležiti tudi ne smemo pozabiti iz zadnjega časa razveseljivo izboljšanje medsebojnih političnih, kulturnih in gospodarskih odnosov med našo državo in sosedama Bolgarijo in Madžarsko, v kateri sta se mudila nedavno drug za drugim kar dva naša ministra, pravosodni g. dr. Lazar Marković in trgovski g. dr. Ivo Andres.

Precej glasen odmev v naši javnosti je izzval nedavni ukrep beograjske vlade, ki je dala internirati bivšega šefa JRZ in ministrskega predsednika g. dr. Milana Stojadinovića in njegovega bivšega notranjega ministra g. Milana Aćimovića.

Pripombe vredne je v danih mednarodnih zategnjenih razmerah še ugotovitev švicarskega tiska od večeraj, ki vidno poudarjeno piše o izredni hladnokrvnosti Jugoslavije, temelječi na njeni odločnosti, da se s svojo dobro pripravljeno vojsko na svojih sijajno utrjenih mejah uspešno upre slehernemu poskusu strahovanja in vsakemu presenečenju s katere koli strani.

Zunanja politika

Po nemški okupaciji Danske, ki je bila izvršena dobesedno čez noč, so se oči vsega sveta tostran in onstran Oceana uprle na sever Evrope. Nemčija je s pomočjo svojih vojnih sil na morju, v zraku in na kopnem vdrla povsem nepričakovano na Skandinavski polotok in zasedla vsa važnejša pristanišča in mesta na kopnem, predvsem glavno mesto Oslo, Trondhjem, Narvik in druga oporišča obnem z večjimi ozemlji v notranjosti Norveške, ki je takoj napovedala Nemčiji vojno. Nemci so očitno prehiteli Angleže in Francoze, ki pa tudi niso več mogli držati križem rok. Zavezniška mornarica je v veliki pomorski bitki v Katagatu in Skageraku, tam, kjer se je 31. maja in 1. junija leta 1916. bila navečja pomorska bitka v bivši svetovni vojni, kombinirano s svojimi zračnimi silami porazila nemško mornarico in potopila dobro četrtino vseh nemških vojnih ladij. Takoj nato je izpeljala v teh morjih ter še dalje preko vsega Baltičkega morja do Estonske tesno minko zaporo, ki naj bi onemogočila vsak nadaljnji dovoz nemških čet in vojnega materiala na sever. To je bilo tudi velikanskega pomena za obrambo močno ogrožene švedske pred nemškim vpadom z mor-

ske strani, dočim je Švedska na svoji suhozemski meji proti Norveški sama izvedla vse potrebne obrambne ukrepe. Dalje so zavezniški izkrcali svojo krepko armado na raznih točkah Norveške, zlasti v velikem številu na severu okrog po Nemcih zasedenega Narvika. Vojna sreča zaveznikov pa na jugu in v sredini Norveške ni bila dolgo trajna in so se morale njihove čete umakniti zaradi težavnega terena in zaradi stalnega napredovanja Nemcev proti severu, kjer se bo najbrže že v kratkem odigrala odločilna bitka med njimi in severno nemško ekspedicijsko vojsko. Zdi se, da zavezniški podcenjujejo moč teh nemških čet, ker jih računajo le na kakih 60.000 mož in okrog 1.000 letal. Po izjavah angleških vojnih strokovnjakov bodo zavezniški že v kratkem postavili na sever Norveške okrog 400.000 mož z nalogo, da Nemce dokončno porazijo in za vedno vržejo z norveškega ozemlja. Dejstvo je, da se bijejo okrog Narvika že prvi češki in poljski polki.

Vojna poročila obeh taborov si močno nasprotujejo in človek že skoro ne ve, komu naj bi verjel in koliko. Nemška uradna poročila vedo povedati, da so nemške vojne sile uničile v zadnjih treh tednih 58 večjih zavezniških bojnih ladij, med njimi 29 podmornic, ter večje število letal, kar pa Angleži in Francozi hladnokrvno zanikajo in priznavajo izgubo le majhnega dela svojega vodnega in zračnega orožja. Istočasno trdijo zavezniški, da si Nemci doslej niso priporabili zasedbo norveškega ozemlja nobenih gospodarskih pridobitev, predvsem železne rude, po čemur so predvsem stremeli, temveč so nasprotno spravili svoje čete na skandinavskem severu v naravnost obupen položaj, ker jih več ne morejo redno oskrbovati niti s strelivom, niti z živim. Kakor vse kaže, se bo morala vsa severna nemška armada že v najkrajšem času vdati zavezniškemu nadmočnemu obroču, ki se je stegnil okrog nje. Zaradi nestalnih vremenskih razmer je Nemcem onemogočeno oskrbovanje teh njihovih čet tudi s pomočjo letal.

Nemčiji močno diši tudi švedska s svojimi neizčrpnimi zakladi najčistejše železne rude na svetu. Silno rada bi jo zasedla, vendar si tega zaenkrat še ne upa storiti iz raznih vzrokov, med katerimi ni ravno najpomembnejši oni, da Sovjetska Rusija za nobeno ceno, pa tudi ne iz razlogov sedanjega prijateljstva z Nemčijo, tej ne bo dopustila zasedbe švedske, saj bi tako prišli Rusi iz dežja pod kap; potem bi namreč bila vsa njihova vojna s Finsko in zasedba južne Finske brez vsakega haska, ker bi jim z okupacijo švedske Nemčija popolnoma zaprla izhod na Atlantik po Baltičkem morju.

V zadnjih dneh se je marsikaj pisalo o možnosti ustvaritve tesnega zavezniškega bloka med Berlinom, Moskvom in Rimom, vendar zaenkrat še ni videti v tej smeri nobenih jasnejših obrisov, kar se da razlagati s tem, da Sovjeti ne bodo nikdar podpisali zavezništva z Rimom, dokler bo ta vztrajal roko v roki z Vatikanom na znani protikominternski liniji. Poseben poudarek pa smemo pripisovati važni spremembi v italijanski diplomaciji, v kateri je bil dosedanj italijanski veleposlanik Attolico premeščen iz Berlina v Vatikan, od koder je odšel na njegovo mesto v Berlin veleposlanik Dino Alfieri, ki je znan kot silno navdušen pospeševatelj osi Rim—Berlin. Alfieri je ob tej priliki javno poudaril, da bo Italija stopila sedaj še tesneje ob stran Nemčije in ji s svojo močno roko pripomogla k zmagi. To da zahtevajo najvišji interesi obeh avtoritarnih velesil, ki sta povezani med seboj s najtrdnjejšimi moralnimi in političnimi vezmi. Složnost osi Rim—Berlin naj bi se po njegovem mnenju čimprej vidno manifestirala v skupnem oboroženem nastopu za skupne cilje in iste interese.

V zvezi z vsem tem, zlasti pa z vojno zaposlitvijo nemške oborožene sile na severu, so se zelo naglo zbrali črni, nič kaj dobrega obetajoči oblaki nad Sredozemljem. Vse sredozemske države so izvedle izdatno mobilizacijo svoje vojske, v prvi vrsti so storile to Italija, Anglija, Francija in Turčija, pa tudi vse ostale manjše države so dobro pripravljene. Zaradi koncentracije angleško-francoske brodnjave na raznih strateških točkah Sredozem-

skega morja stoji tudi celotna italijanska vojna mornarica zadnje dni noč in dan pod polno paro, v enaki pripravljenosti pa poteka čas tudi suhozemni in zračni italijanski vojski. V bližini grške obale in Dekaneškega otočja se v spodobni razdalji srečujejo zavezniške in italijanske vojne pomorske edinice, in sicer precej mrkega pogleda. Malta, Sicilija, Ciper in palestinska ter egiptska mesta že nekaj noči ne poznajo nobene razsvetljave. Ozračje je kar najbolj napeto. Značilno za resnost položaja oziroma za nevarnost skorajšnjega razširjenja nove svetovne vojne tudi na to področje je mrzlično posredovanje Združenih držav severnoameriških pri Mussoliniju in Cianu, kakor tudi nujni apel rimskega papeža na vse italijanske vernike, naj molijo neprestano za ohranitev mira vsaj v tem delu sveta.

Na zahodnem nemško-francoskem bojišču je še vedno mirno. Toliko napovedovanega krvavega viharja še vedno ni, čeprav se zdi trenutno zatišje najnormalnejši uvod vanj. Vojna nevarnost se je nekoliko odvrnila od Belgije in Holandske, kjer pa so vseeno proglasili obsešno stanje, razpustili komunistič-

no in narodnosocijalistično stranko ter pozaprl njune voditelje. Švica je mobilizirala vse svoje sile in je oborožena do zob. Vse vojskujoče se države gradijo vojne ladje in letala z nezasišanim tempom. Angleška vlada je sprejela svoj največji vojni proračun v svoji zgodovini v znesku 400 milijard dinarjev. Italija zagotavlja balkanskim državam, da jih ne bo napadla, čeprav se bo morda že danes ali jutri zapletla z zavezniki v vojno na strani Nemčije. Nemci še vedno brezobzirno naglašajo, da morajo postati najmočnejši narod na svetu, da morajo zagospodariti vsej Evropi, da morajo dobiti vrnjene vse predvojne kolonije in da hočejo izrinuti Anglijo iz njene dosedanje vloge svetovnega imperija. Angleško-italijanska trgovinska pogajanja se nikakor ne morejo začeti razvijati in se dozdeva, da bodo prej zagrmeli topovi z oklopnih in križark, kakor pa zlati in srebrni kovanci na borzah.

Kakor moremo objektivno in s pritrjeno besedo na ustit presoditi, ne stopamo v letošnji cvetoči maj ravno pod najvedrejšim nehom in z najradostnejšimi srci.

Pred četrto stoletje

Pred dobrim tednom, dne 30. aprila letos, je poteklo polnih 25 let od dneva, ko se je v pariškem hotelu «Madison» sestalo nekaj srbskih, hrvatskih in slovenskih patrijotov in politikov iz bivše Avstro-Ogrske, ki so se deloma na dan vojne napovedi, deloma pa z emigracijo med vojno znašli izven mej Avstro-Ogrske monarhije. V tej družbi idealnih borcev in revolucionarjev so bili: Dr. Ante Trumbić, Ivan Meštrović, dr. Jurij Gazar, dr. Ivo de Giulli in dr. Mićo Mićić iz Dalmacije, dr. Hinko Hinković iz Hrvatske, dr. Dinko Trinajstić in Milan Marjanović iz Istre, dr. Gustav Gregorin in dr. Josip Jedlovski iz Trsta, dr. Niko Županović iz Slovenije, dr. Nikola Stojanović in Dušan Vasiljević iz Bosne in Hercegovine ter dr. Pavle Popović iz Beograda.

Kot dobri in zavedni patrijoti ti močje niso hoteli, niti niso mogli ostati indiferentni napram svojemu zaslužjenemu jugoslovanskemu narodu, niti proti dogodkom, ki so se odigrali v tem času po svetu. Komaj tri dni pred tem sestankom, bilo je dne 27. aprila leta 1915., je bil v Londonu podpisan tako imenovani «Londonski pakt» med članicami «Trojnega sporazuma» (Anglijo—Francijo—Rusijo) in Italijo. Po tem paktu je Antanta, da bi potegnili Italijo na svoji strani v svetovno vojno, zajamčila tej poleg mnogega drugega tudi Trident, Gorico, Trst, Istro ter skoro vse istrsko in dalmatinsko otočje, kakor tudi samo Dalmacijo od Zrmanje do rta Planke, med Šibenikom in Trogirjem.

Pod vplivom teh dogodkov so se naši narodni borci, zbrani 30. aprila leta 1915. v hotelu «Madison», odločili za energično skupno akcijo v obrambo naših enotnih nacionalnih interesov. Kot začetek te solidarne akcije, ki se je v nadaljevanju svetovne vojne razvila do viška, so ti zrel in pogumni močje ustanovili «Jugoslovanski odbor» s sedežem v Londonu. Za predsednika je bil izvoljen dr. Ante Trumbić, v odbor pa so bili poleg že zgoraj naštetih ustanoviteljev izbrani še naslednji odsotni narodnjaki: Franjo Šupilo, dr. Fran Potočnjak, dr. Bogumil Vošnjak, Čiro Kamenarović, dr. Ante Biankini, don Niko Gršković in univ. prof. Mihajlo Pupin.

Jeseni istega leta je bil sprejet v odbor še dr. Ante Mandić. V začetku leta 1916. sta povečala število članov «Jugoslovanskega odbora» Jovo Banjanin in dr. Milan Srškić, poleti istega leta

so vstopili Paško Baburica, Lujo Mitrović in Vekoslav Moro, proti koncu leta pa še dr. Milivoj Jambrišak in Veljko Petrović. Leta 1918. so bili optirani v članstvo «Jugoslovanskega odbora» Ivan Gmajner iz Zagreba, dr. Drago Marušić iz Gorice, dr. Pero Slijepečević iz Mostarja, inž. Ivan Jager iz Združenih držav severnoameriških, dr. Ljubo Leontić iz Dubrovnika, Rudolf Giunio iz Kotora, Ivo Šorli iz Ljubljane, Dragotin Cvjetiša iz Lastova, Bogoljub Kujundžić iz Sarajeva ter Pavle Ostrović in Zdenko Turković iz Zagreba.

Kot zveza med domovino in «Jugoslovanskim odborom» je služil dr. Franjo Barac iz Zagreba, dočim je zvezo med odborom in srbsko vlado vzdrževal Stojan Protić. Najtesneje pa je sodeloval z odborom profesor dr. Boža Marković iz Beograda. Vsa ta zadnje naštetja trojica se je smatrala za tajne člane odbora.

Smer dela in stremeljenj «Jugoslovanskega odbora» se najbolje vidi iz memoranduma, ki ga je odbor dne 6. maja leta 1915. poslal francoskemu zunanjemu ministru Delcasseju, pozneje pa tudi angleški vladi, in v katerem pravi med drugim:

«Ves jugoslovanski narod, Srbi, Hrvati in Slovenci, vsi mi, pričakujemo od te vojne zedinjenje vseh narodnih delov in vsega ozemlja v enotno neodvisno državo. To zaupanje temelji na svečanih izjavah, ki so jih tako pogosto ponovili predstavniki «Trojnega sporazuma» in ki se tičejo zaščite ter uresničenja narodnostnega principa. To zaupanje varuje naš, še vedno tlačeni in teptani narod pred obupom. To zaupanje je bilo glavni vir moralne sile, iz katere izvira izredno junaštvo Srbi in Črne gore, ki je storilo tako velike usluge stvari zaveznikov, upirajoč se vojaškemu prodiranju Avstro-Ogrske, Borba Srbije in Črne gore ni nikaka zavojevanje na borba zaradi razširjenja mej; ti dve državi sta protagonista v osvobajanju vseh Jugoslovancev in njuna naloga je — naloga nas vseh: Zajamčiti našo narodno eksistenco na naši lastni zedinjeni zemlji!»

Smatramo tudi za svojo sveto dolžnost, da damo polno zaslužen priznanje živim in mrtvim članom nekdanjega medvojnege londonskega «Jugoslovanskega odbora», ko se ob petindvajsetletnici njihovega konstituiranja spominjamo njihovega velikega, zaslužnega dela ter jim kličemo vsem: «Hvala, mrtvim pa večna slava!»

Gospodarsko sodelovanje Balkana

Razvoj mednarodnih dogodkov v zadnjih tednih je znova in še prav močno poudarjeno dokazal nujnost čim tesnejšega in trdnjega vsestranskega sodelovanja med balkanskimi državami, tako političnega, kakor tudi gospodarskega. Skupni interesi balkanskih držav za ohranitev miru na tem občutljivem delu Evrope izhajajo iz njihove trdne odločnosti, da se nadaljuje miroljubna politika tako med njimi samimi, kakor tudi napram ostalim državam, med katerimi so zlasti severne velesile že nastopile druga proti drugi z orožjem, obenem s to voljo pa se kaže pri balkanskih državah tudi odločna pripravljenost, da branijo z enotnim složenim nastopom in z vsemi razpoložljivimi sredstvi svojo neodvisnost in teritorialno nedotakljivost pred slehernim poskusom, pa naj pride s katere koli strani.

Kakor smo že poprej naglasili, je poleg političnega sodelovanja med državami Balkanskega polotoka zelo važno zlasti gospodarsko sodelovanje, ki je doslej v marsikaterem pogledu občutno šepalo. Bolgarija, čeprav še ni pristopila kot članica k Balkanskemu sporazumu, vendarle vzdržuje z vsemi ostalimi balkanskimi državami odkrite prijateljske zveze, ki so posebno pristrane zlasti z Jugoslavijo v obliki znanega pakta o večnem prijateljstvu med obema sosedama. V zvezi s tem se obe slovenski bratski državi živo trudita, da bi čim bolj poglobili medsebojno prijateljstvo in sodelova-

nje predvsem na kulturnem in gospodarskem področju, o čemur zgovorno pričajo zadnje tovrstne pridobitve, med njimi ustanovitve Jugoslovansko-bolgarske gospodarske zbornice v Beogradu in Bolgarsko-jugoslovanske zbornice v Sofiji. Ta dejstva dokazujejo, da mora pospešena in vzorno organizirana izmenjava gospodarskih dobrin med obema agrarnima sosedama roditi neizbežno velepomembne koristi tudi za vse ostale balkanske države.

Če preučimo nekoliko podrobneje statistične podatke o dosežani naši zunanji trgovini s članicami Balkanskega sporazuma in z Bolgarijo, nam takoj pade v oči dejstvo, da je odstotek udeležbe balkanskih držav v zunanji trgovini z našo državo minimalen in skoro brezpomemben. Balkanske države sodelujejo v našem izvozu le s pičilimi 4 odstotki, enako nizko in skromno pa je njihovo udejstvovanje tudi v našem uvozu. Zunanja trgovina Jugoslavije z Balkanom se je v zadnjih treh letih gibala naslednje:

Izvoz v odstotkih: Grčija je sodelovala v njem leta 1937. s 3,04%, leta 1938. s 2,58% in leta 1939. s 2,45%; Romunija s 0,67%, 1,02% in 1,18%; Turčija s 0,21%, 0,20% in 0,10%; Bolgarija s 0,17%, 0,16% in 0,14%.

Uvoz v odstotkih: Grčija se je uveljavila v njem leta 1937. s 1,62%, leta 1938. s 1,33% in leta 1939. s 1,22%; Romunija s 1,75%, 2,15% in 2,74%; Turčija s 0,12%, 0,08% in 0,18%; Bolgarija s 0,17%, 0,16% in 0,14%.

Od naših pridelkov in izdelkov smo izvažali v našete balkanske države v glavnem sledeče: V Grčijo pšenico, koruzo, fižol, les, cigaretni papir, govedo in drobnico; v Romunijo baker, železo, krom, špirit in ekstrakt za strojenje kože; v Turčijo svinec, cement, les, cigaretni papir in razno pločevino; v Bolgarijo pa konje, stavbni les, ekstrakt za strojenje kože, žvepleno kislino, galico, kalcijev karbid in cigaretni papir.

Uvažali pa smo v glavnem: Iz Grčije bombažno predivo, volno in različno južno sadje; iz Romunije razna mineralna olja; iz Turčije suhe fige, lešnike, morsko sol in rastlinska vlakna; iz Bolgarije pa oljna semena in usnje.

Samo po sebi se razume, da bo novo tesno sodelovanje obenem s premišljeno gospodarsko politiko in z res načrtnim delom omogočilo balkanskim državam, da bo njihova medsebojna izmenjava dobrin zadobila v bodoče še mnogo večji, uspešnejši polet. Po današnjih izgledeh sodeč je dana naši državi široka možnost, da bo že v bližnji bodočnosti v ostalih balkanskih državah kar najizdatnejše plasirala znaten del svojih industrijskih proizvodov. Po življenjski potrebi, kakor jo kažejo zgoraj našete države, bomo mogli izvesti v naši domovini kaj kmalu tudi izrazito specializiranje naše industrije v najrazličnejših smereh. V zamenjavo za jugoslovanske industrijske izdelke pa bi naša država uvažala iz ostalih balkanskih držav pretežni del onih sirovin, ki jih neogibno potre-

buje in ki jih sama ne pridobiva v zadostnih množinah. Pri vsem naštetem pa ne smemo pozabiti tudi še na neko drugo važno potrebo, namreč potrebo po sporazumnem in načrtnem nastopanju balkanskih držav na svetovnih tržiščih, kakor tudi po njihovem prijateljskem in čim tesnejšem delovanju na področju kmetijstva, industrije in prometa.

Kar smo zgoraj našeli, je temeljna podlaga, ki nas v današnjih težkih časih usmerja na nova pota v naših medsebojnih odnosih, v katerih moramo vsi gledati svojo lepšo, srečnejšo bodočnost. Nihče ne more oporekati, da imamo Balkanci vsi iste skrbi in težave, pa tudi vsi enake potrebe in približno enako situacijo. Vsem nam grozijo enake nevarnosti in zato nam mora postati sveto skupno geslo: Drug ob drugem in drug za drugega! Brez te solidarnosti ne bomo dosegli ničesar, z njo pa mnogo, če že ne vse, kar bomo hoteli in kar nam bo potrebno.

Po zgledu Jugoslavije in Bolgarije je bila ustanovljena nedavno obojestranska jugoslovansko-romunska gospodarska zbornica v Beogradu in Bukarešti, ki je že pričela že z intenzivnim delom, čigar uspehi so se posebno vidno pokazali v povečani dobavi romunskega petroleja in benecina Jugoslaviji.

V zadnjem času je močno stopilo v ospredje tudi vprašanje povečanja bolgarske bombažne produkcije v našo korist. Pri nas bi v najmodernejših topilnicah bakra v Boru v Srbiji pretapljali tudi bolgarsko bakreno rudu, kar doslej opravljajo z iz-

datnim dobičkom in neumestno koristjo izvenbalkanske industrijske države.

Posebno pozornost bi bilo treba posvetiti komunikacijskemu problemu balkanskih držav, ker so danes se mnogo preslabe povezane med seboj v pogledu dobrih cest, železniških prog itd. Prav vsem balkanskim državam primanjkujejo dobre komunikacije. Od celokupnega števila okrog 275.000 km cest more služiti motoriziranemu prometu le kakih 138.000 km cest, med katerimi pa je asfaltiranih in tako trdno grajenih, da zaslužijo naslov res dobre ceste, le kakih 50.000 km. Železniških prog teče po Balkanskem polotoku okrog 35.000 km, zračnih letalskih prog okrog 15.000 km, rečnih in jezerskih parobrodskih zvez je okrog 5000 km, stalnih morskih parniških prog pa okrog 10.000 morskih milj. Treba pa je še rešiti donavski problem obenem z njegovo vezavo na druga razvodja in morja potom vodnih prekopov. Nič manjše pozornosti ne bi smeli posvečati tudi tarifni in carinski politiki, kakor tudi marsikdaj nepotrebnim medsebojnimi konkurencijami na raznih tržiščih. Delo na reševanju vseh naštetih problemov je z dobro voljo in ugodnim razumevanjem na vseh prizadetih mestih začeto in nikakor ne smemo obstati na pol poti!

Prijave za vstop v Narodno Radikalno stranko sprejema Uprava našega lista „Slovenska Beseda“, Ljubljana, Beethovnova ulica št. 6.

Mihelčič Ivan

elektrotehnično podjetje

LJUBLJANA, Borštnikov trg št. 1

TELEFON 27-04

Izvršuje elektroinstalacije za luč, moč in signale. Dobava prvovrstnih proizvodov trdke „Marelli-Milano“. Motorji, ventilatorji, črpalke.

Zahtevajte reference.

Špedicija TURK LJUBLJANA prevzema

Prosto javno skladišče

Ocarinjenje

uvoznih in izvoznih pošilk in to hitro, skrbno in po najnižji tarifi. Revizija pravilnosti zaračunavanja carine in vse informacije brezplačno

Vilharjeva c. 33 (nasproti nove carnice.) Telefon: 24-59

Prevažanje

vsakovrstna blaga, kuriva, strojev, s litve v Ljubljani in izven Ljubljane z vozovi in avtomobili in to hitro ter po nizki ceni

Masarykova c. 9 (nasproti tovarnega kolodvora). Tel.: 21-57

Vskladiščenje

raznega blaga, kakor tudi pohištva v lastnem, mestne trošarine in uvoznine prostem javnem skladišču Oskrba inkaso-povzetij

Kotnikova ul. 12 (nasproti mestne elektrarne). Telefon: 30-73

Jelčič Angelo

LJUBLJANA VII. GALETOVA ULICA ŠT. 11

Telefon št. 38-40

pleskar, ličar, sobo- in črko-slikar za stavbe in pohištvo

Izvršuje: Vsa pleskarska in soboslikarska dela po zmernih cenah. / Pojasnila v strokovnih zadevah brezplačno. / Postrežba točna in solidna.

Priporočamo to znano tvrdo vsem!

Halo! Halo!

Restavracija

„Rožna dolina“

Vas postreže s sortiranimi štajerskimi, dolenskimi in dalmatinskimi vini

Priznana dobra kuhinja

Obe balinišči otvorjeni

Za cenjeni obisk se priporoča

SLAVKO GAČNIK

Restavracija „ROŽNA DOLINA“ - MARN

MOČNI TRPEŽNI NERAZTRGLJIVI

GUMIJASTI PODPLATI IZDRŽE 3 X VEČ!

45

49

8262-48804

Najnovejša izdelava. Otroške usnjene sandale z neraztrgljivim gumijastim podplatom. Za otroke, ki mnogo hodijo in skačejo.

8222-49002

Živahnim otrokom za šolo in igro so najprimernejši tle polčevlji iz močnega usnja s trpežnim gumijastim podplatom.

Gato

VOZNI RED Ljubljana - Prezid - Sušak

km	1	2	3	Postajališče	1	1
—	5 ³⁰	15 ⁰⁰	20 ⁰⁰	Ljubljana-glav. kolodvor	—	18 ³⁰
18	5 ⁴⁰	15 ¹⁰	20 ¹⁰	Ljubljana Krekov trg	7 ³⁰	18 ⁴⁵
25	6 ¹⁰	16 ¹⁰	20 ¹⁰	Zogor — Kureček	6 ⁵⁰	18 ⁰⁰
28	6 ²⁰	16 ²⁰	21 ⁰⁰	Turjak	6 ⁵⁰	17 ⁵⁵
31	6 ³⁰	16 ³⁰	21 ¹⁰	Račica	6 ⁵⁰	17 ⁴⁵
37	7 ⁰⁰	17 ⁰⁰	21 ¹⁰	Vel. Lašče	6 ⁵⁰	17 ³⁵
50	7 ³⁰	17 ³⁰	21 ¹⁰	Karlovica	6 ⁵⁰	17 ³⁵
58	7 ⁴⁰	17 ⁴⁰	22 ⁰⁰	Novavas — Bloke	5 ⁴⁰	16 ⁵⁰
60	7 ⁴⁰	18 ⁰⁰	22 ⁰⁰	Lož	5 ⁵⁰	16 ⁴¹
62	7 ⁴⁰	18 ⁰⁰	22 ¹⁰	Stari trg	5 ⁵⁰	16 ³⁸
64	7 ⁴⁰	18 ¹⁰	22 ¹⁰	Pudob	5 ⁵⁰	16 ³⁵
72	8 ¹⁰	18 ¹⁰	22 ¹⁰	Igavas	5 ⁵⁰	16 ³¹
74	8 ¹⁵	18 ³⁰	22 ¹⁰	Babnopolje	4 ⁴⁰	16 ¹⁵
—	8 ³⁰	—	—	Prezid	4 ⁴⁰	16 ¹⁰
81	8 ⁴⁰	—	—	Prezid	—	16 ⁰⁵
95	9 ¹⁰	—	—	Parg Čabar	—	15 ⁵⁰
114	10 ¹⁰	—	—	Gerovo	—	15 ¹⁰
154	11 ³⁰	—	—	Črnilog	—	14 ³⁰
				Sušak	—	13 ⁰⁰

Štev. 1 vozi dnevno. Štev. 2 vozi ob delav. Štev. 3 vozi ob n-deljah in praznikih. Cena vožnji Ljubljana — Sušak tja in nazaj 150.— din. Potniki ki žele sedeže rezervirati, prosim, da se prijavijo 3 dni prej.

Naročila za posebne (izletniške) vožnje z modernimi avtobusi v tu- in inozemstvu sprejemam

ANTON PEČNIKAR, avtopodjetje
Ljubljana, Dolenjska c. 48 e, Telefon 49-28